

När Gunnel Berg i Kalmar gick igenom kvarlåtenskapen efter sin mamma Elly hittade hon bland mycket annat ett dussin bilder från två teaterföreställningar, vilka förmodligen spelats på Kalmar Teater. Även om vi inte kan tala om vilka pjäserna var så vet vi i alla fall att fotografen hette **Valter Gudbrand**. Han hade fotoateljé i Kalmar i 17 år, mellan 1935 och 1952. Men så värst mycket mer känner vi faktiskt inte till om honom heller. Kanske någon läsare kan hjälpa till.

Bortglömda bilder från två okända pjäser

Så vitt Gunnel vet ägnade sig hennes mor inte åt teater. Däremot var hon ordförande i Kalmar Husmodersförening, men det är ju knappast troligt att det uppdraget har något alls att göra med Valter Gudbrands högklassiga teaterfotografier.

En enda ledtråd finns. På en av bilderna finns en lapp fastsatt med texten "Jenny Lind-föreställningen". Jenny Lind (1820–1887) var ju sin tids mest hyllade operasångerska och hälften av bilderna

tycks härröra från en föreställning som handlar om henne. Här är gott om stjärkragar och polissonger och andra typiska modeattribut från 1800-talets första hälft. Men vilken pjäs det rör sig om har jag gått bet på att fastställa.

Inte heller har jag lyckats identifiera någon av skådespelarna och riktigt säkert på att bilderna är tagna på Kalmar Teater är jag faktiskt inte heller.

Valter Gudbrand, som titulerades hovfotograf, var född i Nässjö 1907. Han öppnade ateljé i Kalmar

1935 på Larmgatan 24 – där Lilla Puben återfinns i dag – och flyttade sedan därifrån till Storgatan 25. På den adressen huserar numera Swedbank i ett hus som inte fanns på Gudbrands tid.

Redan 1952 sålde Gudbrand, enligt uppgift på grund av ohälsa, rörelsen till Owe Wallander, även han hovfotograf. Den överläts i sin tur till Leif Ehnemark 1972 och drivs numera sedan länge av Elisabet Ehnemark på Kaggensgatan.

Av allt att döma tillfrisknade Valter Gudbrand. Han avled först 1999 vid 92 års ålder på Öland. Då var han sedan ett drygt år änklung efter sin hustru Zaida Irene, född i Sundsvall 1914.

I telefonkatalogerna från 1990-talet tituleras Gudbrand "f d hovfotograf" men vad han försörjt sig på sedan han sålt fotoateljén 1952 har jag inte lyckats uttröna.

Han figurerar också i den klassiska TV-sketchen "Skattkamarön" i TV-programmet *Estrad* från 1967 med Gunwer Bergkvist, Lars Ekborg och en fullkomligt magnifik Margaretha Krook.

Pjäsen på de andra bilderna tycks utspela sig i ett med fotografierna tämligen samtida 40-tal. Här finns brännvinsflaskor

med skruvkork, hembiträden och stiliga unga män i moderna kostymer.

Ett av ansiktena skulle möjligen kunna tillhöra skådespelaren Åke Grönberg (1914–1969), frodig underhållare och sångare, men också övertygande i dramatiska roller såväl på teatern som i Ingmar Bergmanfilmer.

Han figurerar också i den klassiska TV-sketchen "Skattkamarön" i TV-programmet *Estrad* från 1967 med Gunwer Bergkvist, Lars Ekborg och en fullkomligt magnifik Margaretha Krook.

Men hur kom det sig att Valter Gudbrand anlätades för att fotografera de här bilderna?

Kanske började turnéerna i Kalmar och man passade på att anlita en lokal fotograf för att ta reklam-bilder.

Den som vet mer om pjäserna, vilka skådespelarna är eller om Valter Gudbrand är mer än välkommen att höra av sig.

TEXT
 KLAS PALMQVIST
 klas.palmqvist@ostrasmaland.se
 0480-42 93 23

"Nu ska vi ha oss en jäkel!". Den gladlynte mannen med flaskan skulle kunna vara populära skådespelaren Åke Grönberg.

FOTO: VALTER GUDBRAND (SAMTLIGA TEATERBILDER PÅ UPPSLAGET)

Nio personer på scenen samtidigt i "Jenny Lind-föreställningen".

Det var på just den här bilden en lapp med upplysningen "Jenny Lind-föreställningen" hade fästs med ett gem. Gissningsvis är det Jenny själv skådespelerskan till höger gestaltar.

Här spelas det kort och röks cigarr. Även damer får vara närvarande vid spelbordet. Scenen tycks höra hem i "Jenny Lind-föreställningen".

Tre hembiträden och en rävböa som nästan inte verkar riktigt avliden. Bilden är förmodligen från samma föreställning som den högst upp, där herrarna dricker brännvin.

En björk man bör buga sig för

Varje gång jag går ut bugar jag mig. Föremålet för hyllningen är en värtbjörk – förmodligen den största jag sett.

Rötterna löper i ytan och är delvis förtorkade. Bjässen som väl är 30 meter hög hämtar näring och vatten från ytlagren. I en tid av brist på regn undrar man om vattnet i strandvallen är nog för en sådan växt.

Förklaringen kan vara dels vallens vattenledande förmåga, dels det omfattande nätet av björksoppens svamptrådar. Man vet att svampmycel är viktigt för många träd överlevnad och samlivet mellan svamp och träd ger trädet tillgång till ett vatten- och näringsföråd långt över rötternas. I gengäld får svampen tillgång till den näring som bildas i bladmassan, det vill säga sockerarter. Samliv eller symbios drar alla parter fördel av.

Antalet honhängen i trädet är stort. Tio stycken väger cirka tre gram. I varje honhänge finns det cirka 200 frön och antalet honhängen måste vara långt över tusen. Frön, som sprids med vinden, blir till en ny medlem av björkfamiljen om groningen och allt annat fungerar. Många frön har nog dålig grobarhet och de som kan gro måste hamna på lämpliga ställen och inte i vägkanter eller på hälleberget. Nog finns det bra ställen för fröna. Det vittnar alla små björkplantor som som dyker upp lite här och var. Björkens slöseri med frön gynnar en del fåglar. Så här års drar stora flockar av siskor på födosök i björkarna. Det är mest grönsiskor men lite då och då kan några gräsiskor ses.

Var skog består till stor del av barrträd. I en naturlig ordning – succession – där barrträd dominerar, händer det att blixten slår ned en torr somrardag och stora arealer eldhäjas. Där står nu de förkolnade resterna av tall och gran och marken bara väntar på björkfrön. Och de blåser in, gror, blir till skog. I sinom tid kommer så plantor av barrträd att dyka upp och bli stora. De tar ju set från björken som kon-

Vårtbjörken är vår vanligaste björk. Den kan nå ansenliga proportioner, den här är runt 30 meter hög.

Mogna honhängen på björkvist. I år är de ovanligt många.

Fröna är försedda med två utskott – vingar – som ger lyftkraft för spridning.

kurreras ut från marken. Cirkelein är sluten!

Den stora mängden frön är troligen en av flera anpassningar till ett liv utan rotskott. När en björk faller är den borta. En trädart som aspen har både "hängslen och rem". Frön bildas, men även rotskott. En könslös förökning, där avkomman blir kopior av mo-

derträdet. På så sätt lever trädet länge. Det kan betyda att den ask du ser i markerna kom hit strax efter det att isen lämnat landet. Det är alltså rötterna som svarar för det långlivade trädet. Hisnande!

TEXT
 OLLE ALELJUNG
 alelunge@gmail.com

